

Рўза ва тақво

05:00 / 13.01.2017 4000

Аллоҳ таоло айтади: “Эй имон келтирганлар, сизларга ҳам худди аввал ўтган (қавм)ларга фарз қилинганидек, рўза фарз қилинди. Шояд тақво қилсаларингиз” (Бақара, 183).

Рўза араб тилида “совмун” ёки “сийамун” деб юритилади. Луғатда бу сўз “бирон феъл ёки сўздан ўзини тийиб туриш” маъносини англатади. “Лисанул-араб” луғатида “сийамун” сўзи шаръий истилоҳда “таом, ичимлик, жинсий яқинлик ва фойдасиз сўзлардан тийилиш” мазмунига эга экани айтилган. Шундан ҳам билиш мумкинки, рўза фақат овқат, ичимлик ёки бошқа ейиладиган нарсалардан сақланишгина эмас, балки рўза аввало номаъқул ишлар, ножоиз ҳатти-ҳаракат ва қайтарилган сўзларни тарк этишни ҳам ўз ичига олади. Рўзани фақат моддий тарафлама тушуниш нотўғри. Аслида рўзадан кўзланган мақсад банданинг руҳий покланишидир.

Юқоридаги оятда Аллоҳ таоло бандалар эътиборини рўзанинг муҳим жиҳатига қаратиб, “шояд тақво қилсаларингиз” демоқда. Бу рўзадан кўзланган асосий мақсад тақво қилиш, қайтарилган ишлардан қайтиш эканига далолат қилади. Бунга кўплаб ҳадиси шарифларда алоҳида урғу берилган.

بُرِّمَ لَسْوَةٍ لَعَلَّهَا لَصَّه لَلْأَلْوَسَرِّ لَأَق: لَأَقُ هُنَّ عُلَّ لَلْأَيَّضَرَّةَ رِيَّهَ بِيَّ بَأَنَّ ع
هَأَوْرَ رَهَّ سَلَّ أَلْإِ هَمَّ أَيْ قُ نَمُ هَلَّ سَيَّ لِمَ ئَأَقُ بَرُوْعُ وُجَّ لَإِ هَمَّ أَيْ صُ نَمُ هَلَّ سَيَّ لِمَ ئَأَص
حَيَّ حَصَّ هُنَّ سَوَّ هَجَّ أَمُّ نَبَّ أَوْ ئَأَسَّ نَلَّ

Абу Ҳурайра розийаллоҳу анҳу Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва салламдан ривоят қилади: “Шундай рўзадор борки, унинг рўзаси фақатгина очликдан бошқаси нарса эмас. Кечаси туриб намоз ўқувчи (шундай банда) борки, унинг (намозда) туришидан фақатгина уйқусизлик

қолади, холос” (Насоий ва Ибн Можа ривояти. Ривоят санади саҳиҳ).

Ушбу ривоятга кўра, банда рўза тутиб, қайтарилган ишлардан тийилмаса, Аллоҳга тақво қилмаса, унинг кун бўйи оч юриб, ташна бўлгани қолади. Унга ҳеч қандай савоб берилмайди.

بُرِّمَ لَسَوْهَ لَعَلَّه لَلَّصَّ لَلَّوَسَّرَ لَاقٍ لَاقٍ عُنَّ لَلَّيَضَّرَ رَءِيْرَهُ بَأَنِّ عَو
دَمَحْ أَوْ رَءَسَلَّ لَمَ أَيْ قَوْمٌ طَحَّ مِئِاقٌ بَرَوْ شَطَعُ لَأَوْ عُوْجُ لَمَ أَيْ صَوْمٌ طَحَّ مِئِاقٌ
حَيَّ صَوْمٌ دَنَسَوْ يِقَّهَ بَلَّ لَأَوْ نَابِحٌ نَبَّ أَوْ مَيْزُخٌ نَبَّ أَوْ نَارَبَّ طَلَّ أَوْ مَكَّاحُ لَأَوْ

Абу Ҳурайра розийаллоҳу анҳу Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва салламдан ривоят қилади: “Шундай рўзадор борки, унинг рўзадан насибаси фақат очлик ва ташналик. (Кечаси) қоим бўлувчи яна шундай (банда ҳам) борки, унинг қоим бўлишидан насибаси фақат уйқусизликдир” (Аҳмад, Ҳоким, Табароний, Ибн Хузайма, Ибн Ҳиббон ва Байҳақий ривояти. Ҳадис санади саҳиҳ).

Амалларда ният, ихлос ва тақво бўлмаса, ундан кўзланган асл мақсад ҳосил бўлмайди. Ихлос ва тақвосиз амал қанча чиройли ва кўп кўринса-да, у на соҳиби ва на ўзгаларга фойда беради. Ривоятда айтилишича, қайси банда рўза тутиб, Аллоҳга тақво қилмаса, унинг кун бўйи оч-наҳор юрганигина қолади. Унга ҳеч қандай ажр-савоб берилмайди. Кечаси ибодат қилиб, Аллоҳ ҳаром қилган ишлардан сақланмайдиганлар ҳам шундай. Уларнинг кечаси туриб, уйқусиз бўлганлари қолади. Уларга ҳеч қандай мукофот ҳам, савоб ҳам берилмайди.

نَمَّ لَاقٍ مَّ لَسَوْهَ لَعَلَّه لَلَّصَّ لَلَّوَسَّرَ لَاقٍ عُنَّ لَلَّيَضَّرَ رَءِيْرَهُ بَأَنِّ عَو
دَمَحْ أَوْ رَءَسَلَّ لَمَ أَيْ قَوْمٌ طَحَّ مِئِاقٌ بَرَوْ شَطَعُ لَأَوْ عُوْجُ لَمَ أَيْ صَوْمٌ طَحَّ مِئِاقٌ
حَيَّ صَوْمٌ دَنَسَوْ يِقَّهَ بَلَّ لَأَوْ نَابِحٌ نَبَّ أَوْ مَيْزُخٌ نَبَّ أَوْ نَارَبَّ طَلَّ أَوْ مَكَّاحُ لَأَوْ

Абу Саид Худрий розийаллоҳу анҳу Набий соллаллоҳу алайҳи ва салламнинг шундай деганларини ривоят қилади: “Кимки Рамазон рўзасини тутиб, унинг ҳадларини билса, сақланиш лозим бўлган нарсалардан сақланса, унинг ўтган гуноҳлари кечирилади” (Аҳмад, Ибн Ҳиббон, Байҳақий, Абу Яъло ва Абу Нуайм ривояти. Ривоят санади заиф).

Рўза гуноҳларга каффорат бўлишини ҳаммамиз биламиз. Аммо барча рўза тутувчиларнинг ҳам гуноҳлари кечирилавермас экан. Бунинг учун рўзани ихлос билан, Аллоҳга тақво билан тутиш талаб этилади.

مَلَمٌ مِّنْ مَّوَدِّعَيْ لَعَلَّ لِي لَصَدِّ لِي لَوْلَا لُؤْسَ رَلَا قَ: لَاقُ عُنْ عُلْ لَلِ يَضَرَّ رَ رِي رُهُ يَبَأُ نَ عَو
هُ أَوْرُ. هَبَ أَرْشَوْ هَمَ عَطَا عَدَي نَأ ي فُ عَجَ حَ لَ لَ سَ يَ لَ فِ وَ بَ لَ مَ عَ لَ أَو رُؤْ لَ لَ وَ قَ عَدَي
نُ بَ أَو دَمَّ حَ أَو هَ جَ أَمُ نُبَ أَو يَرْبُ كُ لَ لَ نُنُ سَ لَ ي فُ يَ ئَ أَسَ نَ لَ أَو يَ ذِمَّ رَ تَ لَ أَو دَوَادُ وَ بَ أَو يَ رَا حُ بَ لَ لَ
نَ أَبِ حُ نُبَ أَو عَ مَّ يَ نَ حَ .

Абу Ҳурайра розийаллоҳу анҳу Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва салламдан ривоят қилади: “Ким (рўзадор ҳолида) ёлғон сўз ва унга амал қилишни ташламаса, Аллоҳ таоло у банданинг таом ва ичимлигини тарк қилишига муҳтож эмас” (Бухорий, Абу Довуд, Термизий, Насоий[1], Ибн Можа, Аҳмад, Ибн Хузайма ва Ибн Ҳиббон ривояти).

Аллоҳ банданинг кун бўйи оч юришига ҳам, бир қултум сув ичмай ташналик машаққатини тортишига ҳам муҳтож эмас. Аллоҳ бандаларга шундай меҳрибонки, рўза орқали улар кўпроқ савоб тўплашлари ва қалбларини поклаб олишларини хоҳлайди. Аслида бизнинг рўза тутишимиз руҳан покланишимизга Аллоҳ асло муҳтож эмас. Бу нарсалар фақат ўзимизга фойда. Аллоҳ рўзани фарз қилган экан, деб рўза тутгандан кейин ўзимизни Аллоҳга бирон нарса ўтказиб қўйгандек тутмаслигимиз керак. Аслида нима амал қилсак, барчаси ўзимиз учун. Аллоҳ эса бандаларга фақат ва фақат яхшилиқни раво кўради, бахт саодатга эришишлари, охирадда нажот топишларини хоҳлайди.

Ҳақиқий рўзадор бошқалар билан тортишиб, ўзининг ҳам, бировнинг ҳам асабини бузиб, рўзаси савобини камайтириб, вақтини зоеъ кетказмайди. Балки орада жанжал чиққан тақдирда ўзининг рўзадор экани, шу сабаб жанжаллашиб ўтиришни лойиқ кўрмаслигини маълум қилади.

Бошқа тарафдан олиб қараганда, банда рўза тутганда, унда тақводорлик ҳисси, руҳий комиллик белгилари пайдо бўлади. Рўза тутган банда Аллоҳни яхшироқ танийди, ибодатларга эътибори ортади, намозда хушуъ пайдо бўлади. Зеро, ихлос билан рўза тутган бандани Аллоҳ тақвога бошлайди.

Рўза пайтида банда таом ва ичимликни тарк қилади. Мана шу иккиси истеъмолида ҳаддан ошиш бандани нафс қулига айлантиради. Рўзадорлик чоғида нафақат таом, балки маънавий жинойтлар, гуноҳлардан тийилишга ҳам ҳаракат қилинади.

Иккинчи тарафдан, рўзадан мақсад тақво ва рўза тутган бандага тақво сари йўл очилар экан, қайси банда рўза тутиб, фақат моддий жиҳатга эътибор берсаю, маънавий рўзани эсдан чиқарса, унинг рўзаси нуқсонли бўлади.

Хулоса қиладиган бўлсак, банда рўзадор ҳолида овқатдан тийилиш билан бир қаторда тили, кўзи, қулоғи ва қўл-оёқларини ножоиз ишлардан сақлаши, тақвога эътибор бериш керак бўлади. Банда рўза тутмаган пайтида ҳам ушбу аъзоларини ҳаром ишлардан тийиши шарт. Аммо, рўзадорлик пайтида бу нарсага кўпроқ эътибор бериш талаб этилади. Зеро, рўзадан мурод тақводир.

[1] Насоий ушбу ривоятда “Ас-сунанул кубро” да келтирган.

[2] Насоий ушбу ривоятни “Ас-сунанул кубро” да келтирган.

**Тошкент шаҳар Шайхонтоҳур тумани бош
имом хатиби Одилхон қори Исмоилов**